

GRONINGER MUSEUM – AANVRAAG CULTUURPIJLERFONDS

(oktober 2016, update maart 2017)

Samenwerkingsverbanden in Groningen

Binnen stad en ommeland wil het Groninger Museum een bindende factor zijn, die reflecteert op heden, verleden en toekomst van de regio, maar ook verbeeldingsrijke perspectieven en verbindingen met de wereld daarbuiten biedt.

Het Groninger Museum heeft een 'moederrol' voor kleinere musea en aanverwante instellingen in stad en provincie Groningen, waaraan kort- of langdurige bruiklenen worden afgestaan en waar museummedewerkers indien mogelijk helpen met inhoudelijke expertise en praktische adviezen.

Op dit moment staan langdurige bruiklenen uit bij: Museum Stad Appingedam, Vesting Museum Bourtange, Museum Wierdenland (Ezinge), gemeente Groningen, GRID (Groningen), provincie Groningen, Museum Slag bij Heiligerlee, Nationaal Rijtuigmuseum Museum Nienoord (Leek), Stichting Borg Verhildersum (Leens), Ennemaborg (Midwolda), Fraeylemaborg (Slochteren), Museum Klooster Ter Apel, Veenkoloniaal Museum (Veendam), Openluchtmuseum Het Hoogeland (Warffum), Stichting Nicolaaskerk (Oldenzijl) en de Protestantse Gemeente Kantens-Stitswerd.

Daarnaast zijn in (als voorbeeld) 2015 tijdelijke bruiklenen geplaatst bij: Sint Bernardus Kloostermuseum (Aduard), Museum Stad Appingedam (Appingedam), Museum De Oude Wolden (Bellingwolde), Academie Minerva (Groningen), gemeente Groningen, GRID (Groningen), Noordelijk Scheepvaartmuseum (Groningen), UMCG (Groningen), Museum Nienoord (Leek), Hervormde Gemeente Maarland (Loppersum), Fraeylemaborg (Slochteren), Museum Klooster Ter Apel (Ter Apel), Veenkoloniaal Museum (Veendam) en het Openluchtmuseum Het Hoogeland (Warffum).

Aan De Verhalen van Groningen wordt inhoud, beeldmateriaal en een financiële bijdrage geleverd. Met de Groninger Archieven en het Noordelijk Scheepvaartmuseum maakt het Groninger Museum actief deel uit van Manifest Presentatie van Groninger Geschiedenis ('geschiedenis driehoek'). Het Groninger Museum is medeorganisator van de Dag van de Groninger Geschiedenis en neemt deel aan De Nacht van Kunst & Wetenschap.

Het Cultuurpijlerschap komt op het juiste moment want de beleidsperiode 2017-2020 zal worden gekenmerkt door een intensivering van onze activiteiten buiten de muren van het museum. We gaan een eigen medewerker 'buitendienst' instellen, die nieuwe doelgroepen zal inventariseren, werven en binden. Het door de gemeente Groningen aan het museum in beheer gegeven Wall House #2 (aan de Hoornse Meer) wordt een soort experimenteerbühne voor de rol van een museale instelling als ontmoetingsplek voor de wijk.

Cultuurpijlerschap project 1: Zichtbaarheid van pronkstukken uit het Groninger Museum in de regio

Uit de omvangrijke verzameling van het Groninger Museum zijn met regelmaat kunstvoorwerpen voor lange tijd uitgeleend aan andere musea in de provincie Groningen. En dat betreft bepaald niet alleen 'depotdochters'. Een schitterende hoorn met zilverbeslag uit het bezit van de familie Wildervanck is te zien in het Veenkoloniaalmuseum in Veendam. Onze zilveren zwepen zijn op Nienoord te zien. In Appingedam staan zestiende eeuwse gevelstenen van het Augustijnerklooster, buitengewone glas in loodramen hangen in Ter Apel en de linnenpers van het grootschippersgilde staat in het Noordelijk Scheepvaartmuseum. Het kapiteinshuis in Bourtange is voor een groot deel ingericht met voorwerpen uit het Groninger Museum. De Menkemaborg zelf, de tuinen en het merendeel van de inhoud zijn eveneens onze collectie. De lijst is uiteraard veel langer.

Om een actueel overzicht te krijgen van de langdurig uitstaande bruiklenen in de regio, zal een (nieuw aan te stellen) projectmedewerker de komende twee jaar werken aan een uitgebreide en gedetailleerde inventarisatie, op basis van archief- en veldonderzoek. We willen de Collectie Groningen, in dit geval gefocussed op het Groninger Museum, letterlijk 'in kaart brengen'.

Met deze inventarisatie wordt niet alleen een actueel beeld van de collectiemobiliteit binnen de provincie verkregen. Tevens worden contacten met beheerders van collectieonderdelen van het Groninger Museum aangehaald of vernieuwd. Dit biedt eveneens de mogelijkheid om met deze collega's in gesprek te gaan en hen te adviseren over het beheer en behoud, conservering en restauratie, alsmede de educatieve en publicitaire mogelijkheden van de collectie te bespreken.

Er ontstaat daarbij dus niet alleen een inventarisatie (die er bij onze afdeling collectie uiteraard al voorhanden is), maar een sterke impuls aan zichtbaarheid en overdracht. Op basis van een prioriteitenlijst, die in samenwerking met de instellingen tot stand zal komen, wordt er per object maximale exposure op publicitair en educatief gebied nagestreefd. Denk aan het vervaardigen en beschikbaar maken van uitstekende afbeeldingen en aan nieuwe en mogelijk meertalige teksten. Als er nieuwe verbanden tussen objecten kunnen worden gelegd, die bij verschillende instellingen bewaard worden, kan er een touristische route uitgestippeld worden, het GMO ('Groninger Museum Ommelanden' of 'Groninger Museum Offroad').

De medewerker van het Groninger Museum maakt een plan voor de visualisatie waarbij de zowel de identiteit van de beherende instelling als ook die van het Groninger Museum versterkt worden. Samen met de instellingen stippelen we een route naar deze onbekende schatten uit en stimuleren op die manier (herhaal)bezoek. De reeks artikelen over bepaalde museale voorwerpen in het Dagblad van het Noorden (en de Leeuwarder Courant) verschenen kunnen met rijke verhalen over objecten in de provincie aangevuld worden.

Cultuurpijlerschap project 2: De Ploeg

A. Inleiding

De collectie De Ploeg vormt een kernverzameling binnen het Groninger Museum en is door zijn verwevenheid met stad en ommeland uitermate geschikt voor de centrale rol binnen de kaders van het cultuurpijlerschap. De Ploeg is een grote identiteitsfactor voor de kunsten in de regio, verbindt traditie met vernieuwing en staat voor de eigenzinnigheid van de mensen in het Noorden.

De Kunstkring De Ploeg, opgericht in 1918, bracht in Groningen een op de Duitse kunstenaars groep 'Die Brücke' geïnspireerd expressionisme tot bloei. In de jaren '20 en '30 vormde De Ploeg een avantgardistische kunstenaarsbeweging die een factor van belang was in het Groninger kunstklimaat, en die behalve het expressionisme een abstract-geometrische richting kende. Bijzonder is dat de kunstenaars hun internationaal georiënteerde kunstontwikkeling verbonden aan puur Groninger motieven, met name het Groninger landschap. De sprankelende beeldtaal, gekoppeld aan deze Groninger identiteit spreekt nog altijd een breed publiek aan.

Al vanaf de jaren '50 vormt De Ploeg een speerpunt in het verzamel- en expositiebeleid van het museum. Sinds die tijd kent De Ploeg een groeiende publieke belangstelling. Het Groninger Museum onderhoudt vanuit haar spilfunctie op het gebied van De Ploeg samenwerkingsverbanden met tal van stichtingen, instellingen en groeperingen die ieder op hun eigen wijze betrokken zijn bij De Ploeg. Van belang op het gebied van het verzamelbeleid is de samenwerking met de Stichting De Ploeg (opgericht in 1982). De stichting werft actief fondsen voor de aankoop van kunstwerken die in langdurig bruikleen aan het Groninger Museum worden afgestaan. Samen met de stichting organiseert het Groninger Museum activiteiten voor donateurs en wordt het Ploegjaarboek uitgegeven. Een voorbeeld van samenwerking op het gebied van onderzoek vormde het Werkmanproject (2002-2010) een onderzoeksproject waarbinnen samengewerkt werd met het Stedelijk Museum Amsterdam, de Stichting H.N. Werkman en de Rijksuniversiteit Groningen.

In de regio werkt het Groninger Museum samen met instituten als de Rijksuniversiteit Groningen, de Hanzehogeschool en in het bijzonder Academie Minerva, de HOVO, tal van musea in stad en ommeland, het UMCG, de Stichting Beringer Hazewinkel, de Stichting Oude Groninger Kerken, Stichting Het Groninger Landschap, de Stichting Beeldlijn, de Stichting Johan Dijkstra, de RHC Groninger Archieven (het Ploegarchief is ondergebracht bij de RHC-GA en in 2011 voor het publiek digitaal toegankelijk gemaakt) en daarbuiten samenwerkingsverbanden met musea in binnen- en buitenland, de Vereniging Rembrandt en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Met bijzondere activiteiten richt het Groninger Museum zich op specifieke doelgroepen en zijn er educatieve programma's gericht op basisscholen en het voortgezet onderwijs waarin ook deze kunstgeschiedenis verbonden wordt met de directe omgevingen van de jeugd. De Ploeg neemt eveneens een belangrijke plaats in in het 'Kunst-op-maat'-project (Groninger Museum in samenwerking met Stichting De Hoven) ten behoeve van mensen met Alzheimer en hun mantelzorgers. Met behulp van de geschilderde landschappen van De Ploeg kunnen deze bezoekers beelden uit hun eigen verleden herkennen.

Het Werkmanjaar in 2015, met de bijbehorende tentoonstelling en activiteiten, werd bijvoorbeeld mede mogelijk gemaakt door de Stichting Werkman 2015. Met het oog op de komende grote manifestatie en overzichtstentoonstelling rondom *100 jaar De Ploeg* in 2018 is er inmiddels een nieuwe Stichting in het leven geroepen, de Stichting 100 jaar De Ploeg, die het mede mogelijk maakt tal van activiteiten in 2018 op brede schaal te initiëren, niet alleen in de stad maar ook in de provincie, vergelijkbaar met het succesvolle Werkmanjaar.

Met betrekking tot het cultuurpijlerschap speelt De Ploeg dan ook een belangrijke rol. Naast het handhaven, bestendigen en uitbreiden van de eigen collectie is er een groeiende vraag naar verdere exploitatie van dit voor stad en ommeland belangrijke erfgoed.

B. De plannen

Tot op de dag van vandaag bepalen de schilderijen van Ploegkunstenaars zoals Jan Wiegers, Jan Altink, Johan Dijkstra en anderen mede onze blik op het Groninger landschap. Om dit bijzondere gegeven te benadrukken wordt gedacht aan het integreren van deze typerende kleurrijke Ploegschilderijen met de plek waar die werken ooit tot stand kwamen. Dit zou bijvoorbeeld kunnen door het plaatsen van (informatieve) billboards of anderszins. Als voorbeeld dient Auvers-sur-Oise, het dorp vlakbij Parijs waar Vincent van Gogh zijn laatste maanden doorbracht. Daar vind je op locatie een informatiebord met afbeelding van wat Van Gogh er toen zag en schilderde.

Voor De Ploeg zijn er talloze plekken die daarvoor in aanmerking komen, zoals de oude Groninger kerken, typerende streek- en dorpsgezichten of zomaar een mooi uitzicht op het Hogeland. In combinatie met de kunst van De Ploeg wordt de beleving van het Groninger landschap bewust versterkt en omgekeerd. Daartoe is een inventarisatie nodig van bijzondere plekken om zo het culturele geheugen van Groningen nog aantrekkelijker te maken en op de kaart te zetten.

Er zijn talloze voorbeelden van Jan Altink (Reitdiep), H.N. Werkman (Aduarderdiep); Jannes de Vries (Zuidwolde), Johan Dijkstra (Eenum), Ekke Kleima (Rottum), Jan van der Zee (Ezinge), George Martens (Leegkerk) en vele anderen.

Een voor de hand liggende partner is het nog in een pril stadium van in ontwikkeling zijnde Kunstcentrum De Ploeg in Wehe den Hoorn. Het Groninger Museum zal zich ervoor inzetten deze plannen te helpen realiseren. Ook andere instellingen zullen van deze route langs de plekken waar de schilders van De Ploeg werkten profiteren.

Het Groninger Museum is voornemens een projectmedewerker aan te nemen die voor een periode van tenminste twee jaar de mooiste en de meest tot de verbeelding sprekende locaties inventariseert en met de betreffende stakeholders op locatie contact legt. De projectmedewerker treft concrete voorbereidingen voor de realisatie van zowel de fysieke als de virtuele Ploegroute en zal tevens de implementatie bewaken.

Format Cultuurpijl

Beschrijving van het culturele veld waarmee je samenwerkt en/of de samenwerking gaat zoeken:

Het culturele veld van het Groninger Museum bestaat – uiteraard – in eerste instantie uit de musea in Groningen (stad en ommeland). Tevens kunnen hier andere erfgoedinstellingen genoemd worden zoals bijvoorbeeld de verschillende borgen die zich verspreid over de hele provincie Groningen bevinden.

De Stichting Oude Groninger Kerken en de Stichting Het Groninger Landschap behoren tot de partners met wie veelvuldig en intensief wordt samengewerkt.

Beschrijving van de vorm van samenwerking die je met dit veld hebt en/of gaat opzetten:

Het Groninger Museum is (langdurige) bruikleengever voor nagenoeg alle erfgoedpartners in de regio. In sommige gevallen is het Groninger Museum ook bruikleennemer.

Medewerkers van het Groninger Museum stellen op alle (werk)terreinen hun expertise ter beschikking en geven daar waar gevraagd en gewenst advies. De algemeen directeur adviseert onder andere het Noordelijk Scheepvaartmuseum, het Universiteitsmuseum en het MuzeeAquarium Delfzijl bij het formuleren van een toekomstvisie. Het hoofd Collecties heeft zitting in het bestuur van de Stichting Museum Menkemaborg en adviseert instellingen op het gebied van beheer en behoud van de collectie. De conservator Archeologie, Geschiedenis en Oude Kunst (Nijverheid) is nauw betrokken bij de Dag van de Groninger Geschiedenis, De verhalen van Groningen en vele andere regionale activiteiten. De hoofden Communicatie, PR en Marketing en Educatie en Publieksinformatie zijn eveneens beschikbaar voor samenwerking en ondersteuning met en van andere instellingen. Zo werden onlangs in samenwerking met Culturele Mobiliteit Drenthe (nu ook aangevuld met Groningen) de Kunstbus en de Erfgoedbus gerealiseerd.

Beschrijving van de taken/activiteiten die je in de regio/ommand uitvoert en/of gaat uitvoeren:

In de beleidsperiode 2017-2020 zal het Groninger Museum bovengenoemde activiteiten uitbreiden om tot een nog grotere zichtbaarheid van de Collectie Groningen te komen.

Bovendien worden er nieuwe activiteiten ontwikkeld op het gebied van De Ploeg – die een stroming in de kunst vertegenwoordigt als geen enkele andere stroming – en de connectie tussen de collectie van het Groninger Museum en stad en ommeland zichtbaar en herkenbaar maakt.